

KESKI-SUOMEN LIITTO

Kulttuurin ja luovien alojen alueellinen tietopaketti

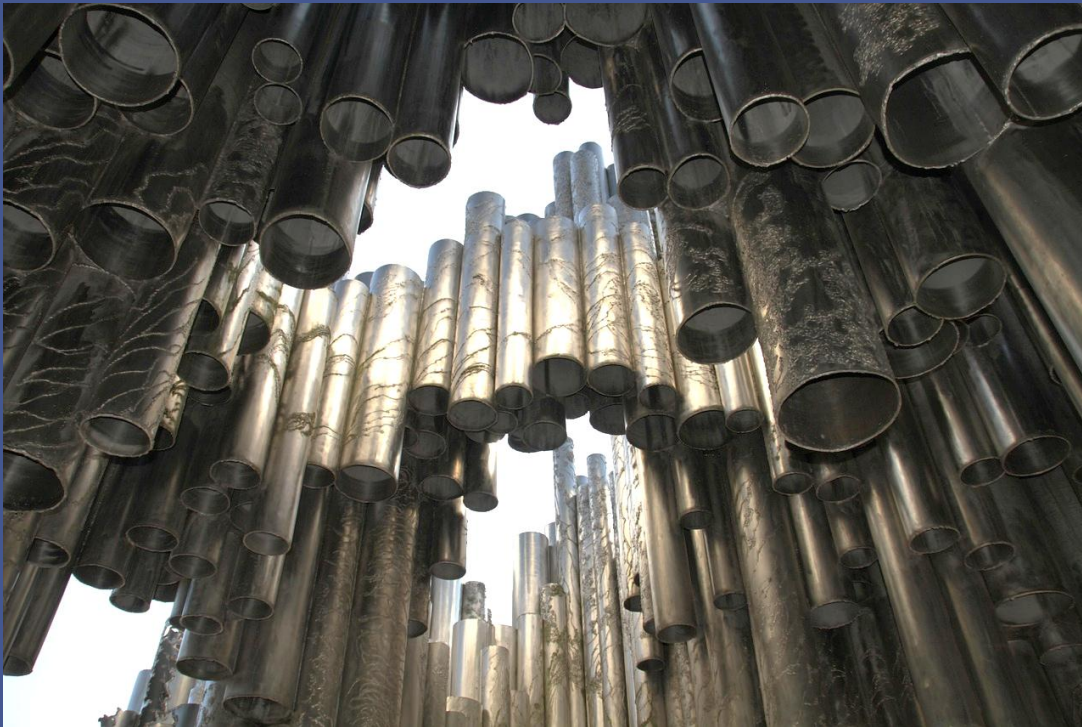
Elli Kalmari, Keski-Suomen liitto

7.11.2025

Kuva: Nygård, A. 2020a

Sisällys

Kuva: MonicaVolpin. 2020.

Projektin tavoite ja tietopaketin sisältö

Kulttuurin ja luovien alojen määrittelyä

Indikaattorit ja data

Ohjeet ja kehittäminen

Tietolähteet

Projektin tavoite ja tietopaketin sisältö

- Tavoite: "Luovien alojen ja kulttuurin tietotarpeiden ja -lähteiden kartoitus sekä alueellisen tietopaketin mallin luominen. Tehtävän tavoitteena on selvittää luovien alojen ja kulttuurin käsitteen sisältö ja kuvata alan kehityksen ja nykytilan seurantaan liittyvä nykytilanne, olemassa olevat tiedot, tietolähteet sekä mahdolliset tietokapeikot. Lopuksi laaditaan ehdotus maakuntien liitoille kevyesti toteutettavasta vuosittaisesta, vertailukelpoisesta tietopaketista."
- Helposti toteutettava, alueellinen ja vertailukelpoinen malli, jonka perusteella Manner-Suomen maakuntaliitot voivat vuosittain kerätä tietoa kulttuurin ja luovien alojen tilanteesta päätöksentekoa ja vaikuttamista varten.
- Paketti sisältää:
 - Tämä PowerPoint-esitys, joka toimii samalla sekä projektin raporttina että tietopaketin taustamateriaalina
 - Excel-työkirja, jossa varsinaiset tilastolliset tiedot ja ohjeet niiden käyttöön
 - [Kulttuurin ja luovien alojen alueellinen tilastopaketti](#)

Kulttuuri ja luovat alat yhdessä

- Kulttuuripolitiikassa kulttuuri ja luovat alat niputetaan usein yhteen ja ne muodostavat kokonaisuuden, jossa kulttuurinen sisältö ja luova toiminta kytkeytyvät muun muassa alueiden identiteettiin, hyvinvointiin, sivistykseen ja elinkeinoihin.
 - Esimerkiksi Luova Eurooppa -ohjelman (2018) mukaisesti **alat ”joiden toiminta perustuu kulttuuriarvoihin tai taiteelliseen ja muuhun yksilölliseen ja kollektiiviseen luovaan ilmaisuun”**. Monenlaista toimintaa (esim. luominen, levittäminen, koulutus), jolla on potentiaalia synnyttää innovointia ja elinvoimaa.

Kuva: Myllykoski, P. 2017.

Kulttuuri ja luovat alat erikseen

- Kulttuuri
 - Kulttuuri voidaan määritellä **suppeasti taiteena ja korkeakulttuurina** tai **laajasti yhteiskunnan henkisinä ja aineellisina piirteinä** – kuten arvoina, perinteinä, taitoina ja uskomuksina – kattaen laajimmillaan lähes kaiken inhimillisen tai elollisen toiminnan.
 - Suomessa kulttuuripolitiikka nojaa yhä vahvemmin laajaan kulttuurikäsitteeseen.
 - Kulttuurilla on **esteettisten ja viihteellisten** arvojen lisäksi merkitystä mm. **identiteetin, osallisuuden, sivistyksen, mielipiteenvapauden ja taloudellisen kehityksen** kannalta.
- Luovat alat
 - Luovien alojen ytimessä on **taiteelliseen ja kulttuuriseen ilmaisuun keskittyviä toimialoja**.
 - Luoviin aloihin sisällytetään usein kuitenkin myös luovuutta hyödyntävää liiketoimintaa muilla aloilla. Näin ollen luovien alojen määritelmät ovat hyvin **dynaamisia**.
 - Luovien alojen diskurssi on vahvasti kytköksissä **talouteen ja elinkeinoelämään**.
 - **Luovan talouden** näkökulmasta luovat alat jakautuvat kolmeen liiketoiminnalliseen osa-alueeseen:
 - **Monistettavat sisällöt** (esim. pelit, musiikki, julkaisut)
 - **Luovat palvelut** (esim. muotoilu, viestintä, mainonta)
 - **Tapahtuma- ja kulttuuripalvelut** (esim. festivaalit, esittävä taide, museot)

Kulttuuri ja luovat alat tässä tietopaketissa

- Kulttuuri ja luovat alat käsittävät toimintaa hyvin laajalta ja usein vaikeasti rajattavalta alueelta. Taulukkoon valitut muuttujat toimivat indikaattoreina näistä, mutta eivät kuvaa koko kulttuurin ja luovien alojen kokonaisuutta kaikessa laajuudessaan ja monimuotoisuudessaan. Samalla on siis pidettävä mielessä sekä **kulttuurin laaja määritelmä ja luovien alojen dynaamisuus** että käyttökelpoisen tietopaketin rakentamiseen liittyvät **realiteetit**.
- Toisaalta tietoa on paljon, ja kaikkea ei voi mahduttaa yhteen pakettiin. Toisaalta taas on alueita, joista tietoa on saatavilla heikommin.
- Ensimmäistä versiota työstettäessä havaittuja tietokapeikkoja:
 - Luovista aloista ei löydy maakuntakohtaisia päivittyviä tilastoja niin, että käytettäisiin varsinaisesti käsitettä ”luovat alat”. Kulttuurialan työvoimaa, työllisyyttä, liikevaihtoa ym. kuvaavat muuttujat kuitenkin kertovat jotakin myös luovista aloista.
 - Kulttuurihyvinvointia tilastoidaan paremmin saatavuuden kuin osallisuuden kokemusten näkökulmasta. Toistuvaa ja maakunnallisesti rajattua tietoa kulttuuriosallisuuden kokemuksista on vähän.
 - Järjestö-, yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan näkyväksi tekeminen tilastoissa on hyvin haasteellista, vaikka niiden rooli osana kulttuurin ja luovien alojen ekosysteemiä on hyvin keskeinen.

Indikaattorien valintaperusteet

Kuva: K8. 2020b.

- Tilastotaulukon muuttujien rajaukset perustuvat seuraaviin:
 - Tilastollinen **vertailtavuus**: Data on määrällistä ja valtakunnallisesti kattavaa, mutta alueellisesti rajattua.
 - **Toistettavuus**: Seurattavia tietoja päivitetään säännöllisesti.
 - Paketin **helppokäyttöisyys**: Muuttujien määrä on kohtuullinen ja niiden tiedot ovat kohtuullisen helposti haettavissa.
 - **Yleistasoisuus**: Valitut muuttujat kuvaavat kulttuurin ja luovien alojen nykytilaa mahdollisimman laajasti.
 - **Maakuntien liittojen yhteinen kulttuuripoliittinen linja** joka korostaa **1. kulttuuria ja luovia aloja elinkeinona**, **2. sivistystä ja osallisuutta** sekä **3. alueellisen yhdenvertaisuuden ja alueiden kulttuuristen ominaispiirteiden huomioimista** (Hokkanen, 2025).

Muuttujien luokittelu

- Taulukon muuttujat voi jakaa karkeasti neljään yläteemaan:

1. Luovat alat ja kulttuuri elinkeinona ja ammattina:

Kulttuurialan yritysten toimipaikat; Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla; Kulttuurialan tutkintotavoitteisen koulutuksen opiskelijat; Taiteet, viihde ja virkistys: Yritysten toimipaikkojen liikevaihto

2. Valtakunnallinen ja alueellinen rahoitus: Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämät valtionosuudet kulttuurille; Taiken tuki maakunnittain; Kuntien käyttömenot ja avustukset kulttuuriin

3. Alueellinen saatavuus: Taiteen perusopetusta antavat oppilaitokset alueittain; Kulttuurialan yhdistykset; Kulttuuriharrastustoiminta: Lapsille ja nuorille suunnattu ohjattu harrastustoiminta, toimintaa järjestäneiden ja/tai tukeneiden kuntien osuus; Kulttuuriharrastustoiminta: Aikuisille suunnattu ohjattu harrastustoiminta, toimintaa järjestäneiden ja/tai tukeneiden kuntien osuus

4. Kulttuurihyvinvointi: TEAviisarin tunnusluku: Kulttuuri; Harrastaa taidetta ja kulttuuria vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

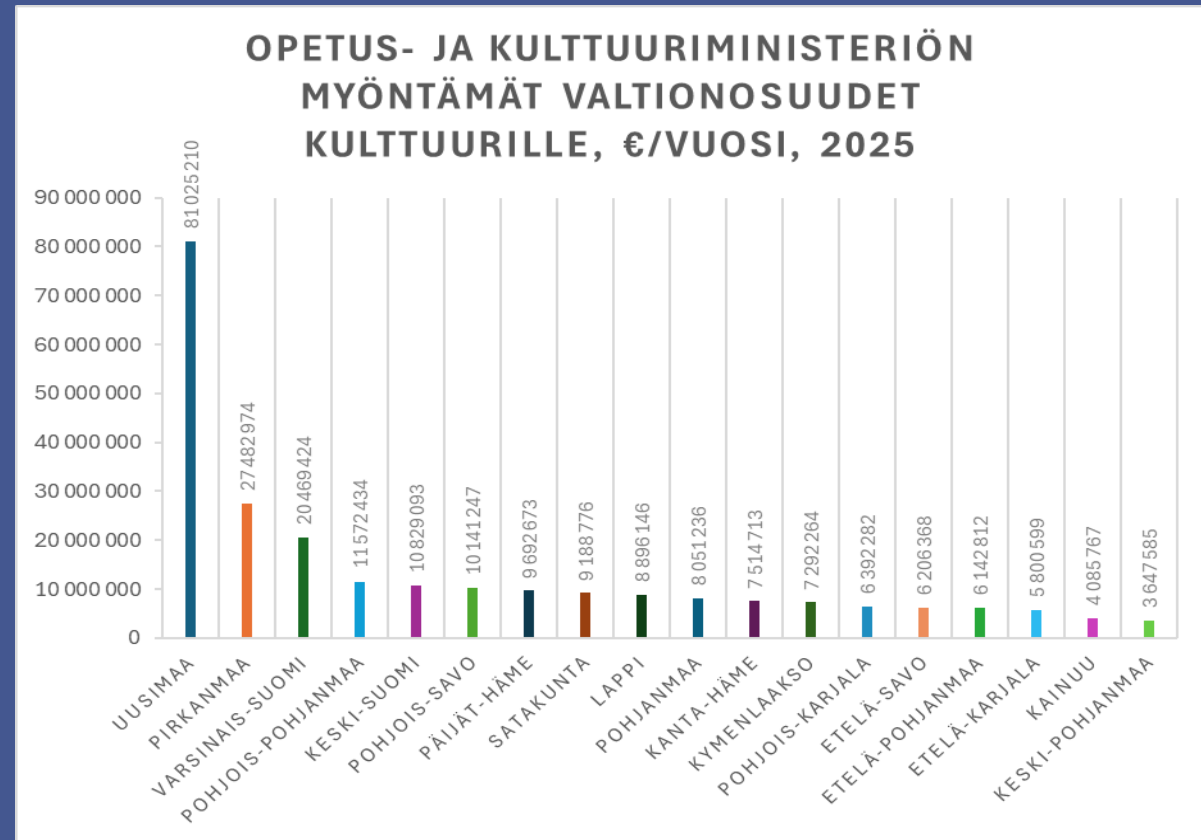
Yleisohjeet tilastopakettiin käyttöön

- Linkki tilastopakettiin: [Kulttuurin ja luovien alojen alueellinen tilastopaketti](#)
- Ohjeet kunkin muuttujan tietojen hakemiseen sekä tarkemmat tiedot muuttujista löytyvät ”Muuttujat”-välilehdeltä.
- Muuttujat eivät kuvaa luovia aloja ja kulttuuria täydellisesti. Indikaattorit ovat suuntaa antavia, eivätkä niiden sisältämät luvut ole absoluuttisen tarkkoja. ”Muuttujat”-välilehdeltä voit lukea lisää muuttujakohtaisesti.
- Arvioitu täyttämiseen menevä aika (jos muuttujien hakutiedot säilyvät suunnilleen samana) on neljästä kahdeksaan tuntia.
- Taulukkoa on suositeltavaa päivittää syksyisin, melko myöhään vuodesta. Esimerkiksi Tilastokeskus julkaisee joitakin olennaisia tietoja vasta joulukuussa.
- Taulukko pyöristää desimaalit kokonaisluvuiksi ja laskee alimmalle riville muuttujasta riippuen joko summan yhteensä tai maakuntien keskiarvon automaattisesti. Nämä ja muita asetuksia ja asetteluja on jo valmiiksi kopioitu tuleville vuosille. Jos muuttujien määrää muutetaan tai niitä vaihdetaan, asetuksia kannattaa päivittää sen mukaisesti.
- Taulukon lukuja voi käyttää suoraan tai niistä voi tehdä erilaisia visuaalisia esityksiä, jotka helpottavat tiedon havainnollistamisessa.

Esimerkkejä tiedon visualisoinneista

Maakunta	TEAvisarin tunnusluku: Kulttuuri, pistettä (0-100), 2025
Pohjois-Pohjanmaa	84
Etelä-Pohjanmaa	83
Kymenlaakso	83
Pirkanmaa	82
Keski-Pohjanmaa	80
Lappi	79
Uusimaa	77
Kainuu	76
Kanta-Häme	76
Keski-Suomi	76
Päijät-Häme	76
Pohjanmaa	74
Pohjois-Savo	74
Varsinais-Suomi	74
Pohjois-Karjala	73
Etelä-Karjala	69
Satakunta	69
Etelä-Savo	62

Kehittämismahdollisuuksia

- Luovien alojen lukujen lisääminen, mikäli alueellista tilastointia tulee lisää. Toki kannattaa tehdä myös vaikuttamistyötä, jotta luovista aloista saataisiin paremmin alueellista dataa.
- Kulttuurihyvinvointi-indikaattorien määrän lisääminen. Tässäkin merkityksellistä on vaikuttamistyö sen puolesta, että tällaista tietoa myös kerättäisiin.
- Taustamuuttujien lisääminen vielä paremman vertailtavuuden mahdollistamiseksi. Silloin otettava huomioon, että vertailuluvut on poimittu kullekin vuodelle oikein.
 - Esim. maakunnan asukasluku (lisätään ehkä jo 2025 ensimmäiseen versioon), yritysten liikevaihto tai työntekijöiden määrä ym.
- Spesifimpien muuttujien poimiminen mukaan taulukkoon: esim. kirjastotilastot, museotilastot, festivaalitulastot...

→ HUOM! Jokainen lisämuuttuja lisää myös työmäärää!

Tietolähteet

- Määritelmät ja taustatieto

- Creative Finland. Haettu 2025. Tilastot ja luvut. <https://www.creativefinland.fi/tilastot-luvut>
- Haanpää, S., Manu, S. & Siltanen, K. 2020. *Taiteen ja kulttuurin toimialan tilasto- ja tietoperusta: Nykytila ja kehittämissuhteet*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-708-6>
- Heikinheimo, A. 2025. *Miten tiedolla johtaminen näkyy kuntien kulttuuritoiminnassa?* Taiteen edistämiskeskus. <https://www.taike.fi/fi/blogit/miten-tiedolla-johtaminen-nakyy-kuntien-kulttuuritoiminnassa>
- Hokkanen, P. 2025. *Maakunnan liittojen kannanotto Kulttuuripoliittiseen selontekoon: Maakuntien elinvoima kasvaa kulttuurista ja luovista aloista*. <https://www.parliament.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2025-AK-9116.pdf>
- Häyrynen, S. 2006. *Suomalaisen yhteiskunnan kulttuuripolitiikka*. Minerva. <https://urn.fi/URN:ISBN:952-5591-35-2>
- Kalenius, A., Hyvönen, I., & Bernelius, V. 2025. *Sivistyskatsaus 2025*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-333-1>
- Meriläinen, R. 2025. *Mitä kulttuuri on kulttuuripolitiikassa?* Kulta ry. <https://kulttuurijataide.fi/mita-kulttuuri-on-kulttuuripolitiikassa/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2024. *Kulttuuripoliittinen selonteko*. Valtioneuvosto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-569-6>
- Sokka, S., Karttunen, S. & Luonila, M. 2025. *Luovat alat kulttuuri-, elinkeino- ja innovaatiopolitiikassa. Hajanaisista hallintorakenteista ilmiöpohjaiseen ohjaukseen*. Cuporen työpapereita 24. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. <https://www.cupore.fi/julkaisut/luovi/#>
- Tarjanne, P. 2020. *Luovan talouden tiekartta*. työ- ja elinkeinoministeriö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-568-3>
- Työ- ja elinkeinoministeriö & Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2025. *Luovan talouden kasvustrategia 2025–2030*. Valtioneuvosto <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-592-4>

- Data (tarkemmin Excel-taulukossa)

- Kuntaliitto
- Patentti- ja rekisterihallitus
- Sotkanet
- Taidejakulttuuri.fi
- Taike
- TEAviisari
- Tilastokeskus

- Kuvat

- K8. 2020a. *Interior of the University of Jyväskylä*. Unsplash. <https://unsplash.com/photos/empty-gray-concrete-stair--Wvq6L4fvAM>
- K8. 2020b. *Messy advertisement board*. Unsplash. <https://unsplash.com/photos/white-blue-and-yellow-abstract-painting-pDb7Aj-u-no>
- MonicaVolpin. 2020. *Sibelius, Monumentti, Helsinki*. Pixabay. <https://pixabay.com/fi/photos/sibelius-monumentti-helsinki-suomi-4738704/>
- Myllykoski, P. 2017. *Itsenäisyyspäivän juhlat Pihlajamäen ala-asteella*. Finna. <https://www.finna.fi/Record/museovirasto.73B95299A1279B39DFF3E80563F5D826?sid=5172378326>
- Nygård, A. 2020a. *Black and brown wooden sticks*. Unsplash. <https://unsplash.com/photos/black-and-brown-wooden-sticks-2ZdmVbaRWK8>
- Nygård, A. 2020b. *"Silent people"*. Unsplash. https://unsplash.com/photos/people-standing-on-green-grass-field-during-daytime-_oKVryjgu4w

Lisätietoa

Kuva: K8. 2020a.

- Lisätietoa saatavilla mm. seuraavista:
 - Cupore
 - Creative Finland
 - Taide- ja kulttuurivirasto
 - Opetus- ja kulttuuriministeriö
 - Eri toimialojen omat tietokannat (kirjastot, museot, teatterit, ym.)
- Tarvittaessa voit ottaa yhteyttä tietopaketin tekijään
 - Elli Kalmari, elli.kalmari@gmail.com